روزنامه فرهنگی-اجتماعی صبح ایران ۷۰۶۰ سه شنبه ۱۳ خرداد ۱۴۰۴ ■ ۷ ذی‌الحجه ۱۴۴۶

ویژه فرهنگ، هنر و رسانه

جام جم

مقاومت به‌افق روح‌الله

پرونده تحلیلی «جام جم» از تاثیر جهانی گفتمان مبارزاتی امام خمینی(ره)

صفحه ۸

یادداشت

وصیت خوانده نشده

جواد منصوری | نویسنده و پژوهشگر

یکی از متون بی‌نظیر و کم‌نظیری که در تاریخ معاصر ایران به نگارش درآمده، وصیت‌نامه‌ای است که به‌رغم حجم اندکش، از جامعیتی شگفت‌انگیز برخوردار است. این متن که خطاب به مردم، مسئولان و حاکمیت نوشته شده، به‌گونه‌ای تنظیم شده که می‌توان آن را نقشه راهی فراگیر برای تمام مسائل کشور دانست. با این حال، متأسفانه باید اعتراف کرد که یا این وصیت‌نامه را نخوانده‌ایم یا به عمق آن توجهی نکرده‌ایم.

در حالی‌که این متن باید مبنای آموزش و تأمل جدی در واحدهای دانشگاهی و حتی حوزه‌های علمیه باشد، مشخص نیست که در چه سطحی و با چه جدیتی این وصیت‌نامه به‌صورت جمله‌به‌جمله مورد تدریس و تحلیل قرار گرفته است. سؤال جدی‌تر آن است که آیا روحانیون، که خود مخاطب مستقیم این وصیت‌نامه هستند، به چه میزان آن را در عمل پیاده کرده‌اند؟

یکی از محورهای مهم و قابل تأمل این وصیت‌نامه، اشاره‌ای صریح به نظام آموزشی کشور دارد؛ مسأله‌ای که ارتباط مستقیم با فرهنگ و آینده یک ملت دارد. نگارنده وصیت‌نامه تأکید می‌کند که آنچه تکلیف یک نظام را در درازمدت مشخص می‌کند، وضع نظام آموزشی آن کشور است. وی تصریح می‌کند که آنچه امروز در اختیار داریم، نتیجه نظام آموزشی دیروز ماست و آنچه فردا در انتظارمان خواهد بود، حاصل نظام آموزشی امروز است. بنابراین نظام آموزشی باید با نظام اسلامی ما هماهنگ باشد. در جمله‌ای کلیدی، هشدار می‌دهد که «توطئه‌ها در دانشگاه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است»؛ عبارتی که عمق دغدغه‌اش نسبت به وضعیت نظام آموزش عالی را آشکار می‌سازد. به‌عبارتی دیگر، وی نظام آموزشی موجود را مشکوک می‌داند و تصریح می‌کند که مشخص نیست این ساختار در خدمت اسلام، مردم یا کشور باشد. این تردید، ریشه در این واقعیت دارد که نظام آموزشی فعلی، دستپخت استعمار است و طراحان آن یا وابستگان به فراماسونری بوده‌اند یا دست‌کم از هواداران اندیشه‌های غربی.

اگرچه تلاش شده با تزریق ظاهری آموزه‌های اسلامی به دانشگاه‌ها، فضایی مذهبی به‌وجود آید اما حقیقت آن است که ساختار فعلی دانشگاه‌ها نه فقط اسلامی نیست، بلکه حتی در سطحی فراتر از نام‌گذاری برخی دروس هم کاری انجام نداده است. در نتیجه آنچه اکنون در بسیاری از دانشگاه‌ها جریان دارد، تربیت افرادی است که هدف‌شان دستیابی به پست، مقام، ثروت و امتیازات فردی است؛ نه خدمت خالصانه به اسلام و مردم.

اگرچه استثناهایی وجود دارد و برخی از دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها نگاه مسئولانه‌تری دارند اما استثناها نمی‌توانند مبنای قضاوت عمومی قرار گیرند. واقعیت این است که در بسیاری از موارد، دانش‌آموزی که مدرک دیپلم می‌گیرد، تنها دغدغه‌اش آن است که وارد رشته‌ای شود که بیشترین «آب و نان» را دارد. همین منطق تا سطوح لیسانس و دکتری نیز تداوم می‌یابد و فردی که سال‌ها درس خوانده، به‌دنبال یافتن موقعیت شغلی در جایی است که درآمد بیشتری داشته باشد. در نقطه مقابل، طلبه‌ای که وارد حوزه‌های علمیه می‌شود، نگاهی دیگر دارد. او از خود می‌پرسد که چگونه درس بخواند تا بیشترین خدمت را به اسلام و مردم بکند و در کجا بیشترین نیاز به خدمت او وجود دارد. در حالی که فارغ‌التحصیل دانشگاه به سمت مراکزی می‌رود که دستمزد بالاتری دارد، طلبه با زحمت و تحمل دشواری، عازم مناطق محروم و روستاهایی می‌شود که به روحانی نیاز دارند و آنجا زندگی می‌کند و خدمت‌رسانی را ادامه می‌دهد. **/متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید.**

متن کامل

زاویه دید

ستاره‌ای در تاریکی عصر اموی

به مناسبت سالگرد شهادت امام محمدباقر(ع) گوشه‌ای از زندگی پربرکت آن امام معصوم را بررسی کرده‌ایم

امیرعلی حسنلو
استاد حوزه

در تاریخ اسلام، نام‌هایی هستند که نه فقط روایتگر گذشته‌اند، بلکه چراغ راه آینده نیز محسوب می‌شوند. یکی از این نام‌های درخشان، پنجمین اختر تابناک آسمان ولایت و امامت، حضرت محمد بن علی، مشهور به امام باقرالعلوم(علیه‌السلام) است؛ شخصیتی که در دوران پرآشوب حکومت اموی، با علم، اخلاق و سیره عملی خود، نه فقط هدایتگر شیعیان بود، بلکه تأثیر عمیقی بر جامعه اسلامی زمان خود گذاشت. به مناسبت سالروز شهادت این امام همام، این گزارش به ابعاد مختلف زندگی، فضایل و درس‌های اخلاقی آن حضرت می‌پردازد؛ درس‌هایی که حتی پس از قرن‌ها، همچنان راهگشا و الهام‌بخش هستند.

دوران حیات پربار در قلب عصر اموی

امام محمد باقر(ع) در سال ۵۷ هجری قمری در شهر مقدس مدینه چشم به جهان گشود. ایشان در سال ۹۴ هجری، در ۳۹ سالگی، پس از شهادت پدر بزرگوارشان، امام زین‌العابدین(ع)، عهده‌دار مقام امامت شدند و این مسئولیت خطیر را به مدت ۱۸ سال به دوش کشیدند. نام مبارک ایشان «محمد»، کنیه‌شان «ابوجعفر» و القاب‌شان «باقر» و «باقرالعلوم» به معنای شکافنده علوم بود؛ لقبی که گویای عمق دانش و گستردگی معارف الهی ایشان است.

مادر مکرمه حضرت، «ام عبدالله» دختر امام حسن مجتبی(ع) بودند. این ویژگی، امام باقر(ع) را از نظر نسب پدری و مادری، به فاطمه زهرا(س) و امیرالمؤمنین علی(ع) پیوند می‌داد و ایشان را نخستین امامی ساخت که از هر دو سو، علوی و فاطمی بودند. امام باقر(ع) سرانجام در سال ۱۱۴ هجری قمری در مدینه به شهادت رسیدند و در قبرستان بقیع در کنار پدر و جد بزرگوارشان به خاک سپرده شدند.

دوران امامت امام باقر(ع) همزمان با حکمرانی پنج خلیفه اموی بود: ولید بن عبدالملک، سلیمان بن عبدالملک، عمر بن عبدالعزیز، یزید بن عبدالملک و هشام بن عبدالملک. این خلفا، به‌جز عمر بن عبدالعزیز، همگی از نسل مروان بودند؛ کسی که تمام عمر خود را در کمین قدرت نشست و در فتنه‌های بسیاری ازجمله تحریک یزید برای شهادت امام حسین(ع)، دست داشت. مطالعه عملکرد این خلفا برای درک چگونگی برخورد امامان با دستگاه خلافت و تحلیل جامعه عصر اموی ضروری است.

آینه‌ای از کمالات انسانی

امام باقر(ع) ویژگی‌های فردی، اخلاقی و علمی برجسته‌ای بودند که ایشان را از دیگران متمایز می‌ساخت. ابن شهرآشوب در کتاب «مناقب»، ایشان را فردی میانه‌بالا و چهارشانه با چهره‌ای نورانی و مویی مجعد توصیف می‌کند.

اما فراتر از سیمای ظاهری، کمالات اخلاقی امام باقر(ع) تجلی واقعی از آیات قرآن کریم و شعاعی فروزان برای هدایت انسان‌ها بود. بازگویی سیره ایشان و دیگر ائمه(ع) برای آن است که بتوانیم از آسیب‌های بزرگ زندگی به ساحل امن برسیم.

راستگویی و صداقت: امام باقر(ع) راستگوترین، گشاده‌روترین و بخشنده‌ترین مردمان بودند. با وجود ثروت اندک، بیشترین هزینه را برای کمک به نیازمندان صرف می‌کردند. هر جمعه یک دینار صدقه می‌دادند و می‌فرمودند: «صدقه روز جمعه به‌خاطر فضیلت این روز بر دیگر روزها، دوچندان می‌شود.» هرگاه پیشامدی غم‌انگیز برای‌شان رخ می‌داد، زنان و کودکان را جمع می‌کردند و خود دعا می‌کردند و آنان آمین می‌گفتند. ایشان بسیار ذکر خدا می‌گفتند و در هر حال، از یاد خداوند غافل نمی‌شدند. فرزندان‌شان را نیز جمع می‌کردند و به آنان می‌فرمودند تا طلوع آفتاب ذکر بگویند.

خشوع در برابر خداوند: خشوع و فروتنی امام در برابر پروردگار، نمونه‌ای بی‌بدیل بود. افلج، آزاد کرده امام باقر(ع)، نقل می‌کند که با ایشان به قصد حج بیرون شد. چون به مسجدالحرام در آمد، به خانه خدا نگریست و با صدای بلند گریست. افلج عرض کرد: «پدر و مادرم فدایت، مردم به شما می‌نگرند، ای‌کاش اندکی صدای خود را پایین می‌آوردید.» امام پاسخ داد: «وای بر تو ای افلج! چرا نگریم؟! شاید خدای تعالی در اثر این گریه بر من به دیده مهربانی بنگرد و فردا در پیشگاهش سرفراز و رستگار شوم.» افلج می‌افزاید: آن حضرت هرگاه می‌خندید، می‌فرمود: «اللهم لا تمقتنی» یعنی «خداوندا بر من خشم مگیر!» **/متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید.**

متن کامل

ذره‌بین

در نشست شورای معاونان رسانه‌ملی اعلام شد

اصفهان از ۳۱ خرداد، میزبان «ایران جان»

نشست شورای معاونان رسانه‌ملی با موضوع «پرداخت رسانه‌ای به ایران جان، اصفهان ایران» با حضور قائم‌مقام اجرایی سازمان صداوسیما، معاونان، مدیران کل ستادی و مدیران ستاد استان‌ها در سالن جلسات صداوسیمای استان اصفهان برگزار شد. دکتر افشارنیا، مدیرکل صداوسیمای استان اصفهان در این نشست ضمن خوش‌آمدگویی به حاضران، اصفهان را «پایتخت فرهنگ و تمدن ایران اسلامی» خواند و از توجه و حمایت ویژه سازمان صداوسیما نسبت به اجرای پروژه محتوایی و ملی «ایران جان» قدردانی کرد.

وی با اشاره به دورکن هویت‌محوری و عدالت‌گستری در سند تحول رسانه‌ملی، اجرای طرح ایران جان را مصداقی از تحقق این اهداف دانست و تصریح کرد: در چهل و پنج روز گذشته، با تمرکز بر ظرفیت‌های تولیدی و مستندسازی، محتوایی فراهم شده که می‌تواند برای دو سال آینده در شبکه‌های استانی و حتی ملی به عنوان آثار فاخر مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

افشارنیا ضمن تشکر از تلاش شبانه‌روزی مدیران و معاونان رسانه‌ملی در حوزه‌های مختلف، از اهتمام آنها برای تحقق اهداف این رویداد تا ششم تیرماه خبر داد و افزود: اصفهان دومین استانی است که اجرای طرح ایران جان را آغاز می‌کند و امید داریم با بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌های رسانه‌ای، فرهنگی، هنری و علمی استان، الگویی ماندگار در عرصه پرداخت محتوایی به استان‌ها ارائه دهیم. در ادامه، اهداف کلان این طرح برای مخاطبان ملی و جهانی تشریح شد.

ارائه تصویری واقعی از ظرفیت‌ها و چالش‌های استان اصفهان بدون اغراق و در عین حال همراه با صداقت و شفافیت از جمله نکات کلیدی این برنامه عنوان شد. مدیرکل صداوسیمای استان اصفهان گفت: بر اساس برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده، بازه اجرای این رویداد از ۳۱ خرداد تا ۶ تیرماه خواهد بود و در آن تلاش می‌شود ضمن بهره‌گیری از سخنان رهبر معظم انقلاب درباره جایگاه اصفهان، شعار محوری «اصفهان، سرزمین علم، ایمان و هنر» به عنوان هویت رسانه‌ای این طرح تثبیت شود. وی تصریح کرد: اصفهان به عنوان پایتخت گردشگری کلان‌شهرهای آسیایی در سال ۲۰۲۵، از جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌های گردشگری، علم و فناوری، هوش مصنوعی، انرژی‌های نوین، تولید ملی و نیز فرهنگ اسلامی برخوردار است. وی افزود: راه‌اندازی شهرک هوش مصنوعی و برگزاری دومین همایش ملی هوش مصنوعی با حضور ۱۵۰ شرکت دانش‌بنیان در اصفهان نیز در زمره رویدادهای جانبی این هفته خواهد بود.

در بخش دیگری از این نشست، نقاط تمرکز محتوایی طرح از جمله ایمان و مقاومت، هنر و ادبیات، میراث تمدنی و دانش‌بنیان‌ها تشریح شد.

افشارنیا گفت: در این طرح همچنین به چالش‌هایی چون بحران آب، فرونشست زمین، آلودگی هوا، مسائل جمعیتی و ناترازی انرژی که استان اصفهان با آن روبه‌روست با رویکردی واقع‌گرایانه پرداخته خواهد شد.

از دیگر نکات مطرح‌شده در جلسه، تاکید بر نقش تاریخی، فرهنگی و تمدنی اصفهان به عنوان قطب خیریه، چهارراه ترانزیتی کشور، قطب انرژی‌های نو، قطب دانشگاهی و علمی کشور و محل همزیستی اقوام و ادیان مختلف بود.

این جلسه با ارائه گزارش‌هایی از برنامه‌ریزی‌های صورت‌گرفته در حوزه‌های پیام و تولید محتوا ادامه یافت و مقرر شد کارگاه‌های تخصصی بررسی نمونه‌های تولیدی در جلسه بعد از ظهر پیگیری شود.